

DEĞİŞİKLİKLER SONRASINDA BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NIN İTİRAZ YETKİSİ

Şenkut EVREN*

ÖZ

Yargılama makamları önüne gelen bir konuda karar verdikten sonra vermiş olduğu kararda hata yaptığını fark etse bile artık bunu kendisinin düzeltme imkânı yoktur. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun yürürlüğe girdiği tarihte bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerinin vermiş oldukları kesin nitelikli kararlara yönelik ilgililerin başvurulabileceği herhangi bir kanun yolu düzenlenmemiştir. 20/07/2017 tarihinde 7035 sayılı kanunla Ceza Muhakemesi Kanununa eklenen hükümlerle birlikte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına yönelik itiraz yetkisi verilmiştir.

* Cumhuriyet Savcısı, E-Mail: senkutevren@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9438-0291.

Makalenin Gönderim Tarihi : 26.05.2020.

Makalenin Kabul Tarihi : 22.12.2020.

Bu makale, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı'nda, Doç. Dr. Uğur ERSOY danışmanlığında hazırlanan "Türk Ceza Muhakemesi'nde Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın İtiraz Yetkisi" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi kanununda yapılan değişiklikler sonrasında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının hukuki niteliği, başvuru koşulları, bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca incelemenin nasıl yapıldığı ve son olarak da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının benzer ve farklı yönleri karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bölge Adliye Mahkemesi, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı, Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesi, Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Başkanlar Kurulu.

THE OBJECTIVE OF THE REGIONAL JUDICIAL COURT OF THE REPUBLIC CHAIRMAN AFTER CHANGES

ABSTRACT

Even after the judicial authorities find that they have made a mistake in their decision after making a decision, it is no longer possible to correct it. At the date of the enactment of the Criminal Procedure Law No. 5271, no legal remedy for the relevant decisions of the criminal courts of the regional courts had been issued. With the provision added to the Criminal Procedure Code with the law numbered 7035 on 20/07/2017, the district courthouse of the regional court of law has been given the right to appeal against the final decisions of the criminal courts of the district courthouse.

After the amendments made in the Code of Criminal Procedure No. 5271, the regional court of law of the district courthouse will be compared with the legal nature of the Chief Public Prosecutor's Office, the conditions of application, how the investigation was made by the regional courts of criminal courts of the district courthouse, and finally, the objection of the Supreme Court of Appeals Prosecutor of the Supreme Court of Appeals and the similar and different aspects of the district courthouse.

Keywords: Regional Courthouse Court, district courthouse objection of the Republic Chief Public Prosecutor's Office, objection of the Supreme Court of Appeals Prosecutor's Office, District Courthouse Criminal Courtroom, District Courthouse Criminal Offices Presidents Board.

I. GİRİŞ

Mahkemelerin vermiş oldukları kararlarda hukuka aykırılıklar bulunabilir. Bu sebeple, yargılama makamlarınca verilen hükümlerin başka bir yargılama makamınca denetlenerek hukuka aykırılıkların giderilmesi gerekecektir¹. Hukuk sistemimizde hukuka aykırılıkların giderilmesi amacıyla kanun yolları öngörülmüştür.

Hukuka aykırılıklar, maddi veya hukuki meseleye aykırılık şeklinde karşımıza çıkabilecektir². Maddi meseleden anlamamız gereken, eylemin sanık tarafından işlenip işlenmediğine ilişkindir. Hukuki mesele ise; sanığın eylemine ilişkin doğru kanun maddesinin uygulanıp uygulanmadığıdır.

Mahkemelerin verdikleri kararlardaki yapılan yanlışlıkların ve hukuka aykırılıkların giderilmesi gayesiyle başka bir makamın incelenmesini sağlamak şeklindeki hukuki çare³ “kanun yolu” olarak isimlendirilmektedir⁴. Hukuk sistemimizde kanun yolunun kabul edilmesinin temelinde, en bilgili hâkimlerin bile hata yapabileceklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği yatmaktadır⁵. Kanun yolları sayesinde karardan memnun olmayan tarafların, mahkemece verilen kararın başkaca bir makam tarafından incelenmesini istemeleri, tarafların

¹ Nur Centel / Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 15. Baskı, Beta Yayınevi, Ankara, 2018, s. 833; Ahmet Gökçen / Murat Balcı / Mehmet Emin Alşahin/ Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 632.

² Nevzat Toroslu / Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara, 2018, s. 372.

³ Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 15. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 515; Uğur Ersoy, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi*. *Ceza Hukuku Dergisi*, yıl; 10, sayı; 29, Aralık, 2015, s. 74; Cumhur Şahin / Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 7. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 246.

⁴ Feridun Yenisey / Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 817; Toroslu / Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 372; Centel / Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 833.

⁵ Uğur Ersoy, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme Yasağı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 60.

adaletle olan güvenlerini artıracaktır⁶. Görüleceği üzere başvuru hakkına sahip kimselerce kanun yollarına başvurulduğu takdirde, uyuşmazlık kural olarak kararı veren makam dışında başka bir makam tarafından incelenmektedir⁷. Buna aktarma etkisi denir. Kanun yoluna başvurulduğunda incelemeyi kural olarak üst dereceli makam yapmaktadır⁸. Ancak bazı durumlarda bu makam, kararı veren makamları aynı seviyede de olabilir⁹.

Öğretide kanun yolları farklı ayrımlara tabi tutulmuştur. Ceza Muhakemesi Kanununda kanun yolları, olağan ve olağanüstü olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kesinleşmemiş kararlara karşı gidilebilen kanun yolları olağan olup; buna karşılık kesinleşmiş hükümlere yönelik gidilebilen kanun yolları ise olağanüstü kanun yollarıdır¹⁰. Olağan kanun yolları itiraz, istinaf ve temyiz olup; olağanüstü kanun yolları ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesidir¹¹.

II. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ YETKİSİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun ilk halinde bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerinin vermiş oldukları kesin nitelikteki kararlara yönelik başvurulabilecek herhangi bir kanun yolu

⁶ Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 515; Ersoy, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi, s. 73.

⁷ Veli Özer Özbek / Koray Doğan / Pınar Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 705.

⁸ Ersoy, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi, s. 82; Yenisey / Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 818.

⁹ Toroslu / Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 373.

¹⁰ Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 246; Devrim Güngör, Ceza Muhakemesinde İstinaf, Yetkin, Ankara, 2016, s. 19.

¹¹ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 833.

bulunmamaktaydı. Doktrinde bu durum uzunca bir süre eleştirilmiştir¹². Bu eleştirileri dikkate alan kanun koyucu Ceza Muhakemesi Kanununda yer alan istinafa ilişkin hükümlerde bazı değişiklikler yapmıştır.

20/07/2017 tarihinde yapılan değişiklikle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa 308/A maddesi eklenmiştir. Kanun koyucu tarafından eklenen bu hükümlerle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılıklarına itiraz yetkisi tanınmıştır. Eklenen kanun maddesi ile birlikte temyizde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na tanınan itiraz yetkisi, istinafta bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına tanınmıştır. Yapılan düzenleme ile kesin nitelikteki kararlar yönünden yapılan hataların düzeltilmesi açısından faydalı olmuştur.

Kanun koyucu tarafından yapılan düzenleme dikkate alındığında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı yetkisine benzetilmek istenmiştir. Doktrinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının hukuki niteliği konusunda tartışmalar yer almaktadır. Öğretide yazarlar Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının kanun yolu olduğu konusunda hemfikirdirler, ancak sorun olağan mı olağanüstü mü olmasından kaynaklanmaktadır¹³.

Doktrinde Centel / Zafer'e göre, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının kesinleşmiş kararlara yönelik başvurulduğu için olağanüstü nitelikte olduğunu savunmaktadır¹⁴.

Şahin / Göktürk'e göre, Başsavcı'nın itirazının Ceza Muhakemesi Kanununda olağanüstü bir yol olarak düzenlenmesi ve yalnızca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın başvurmamasından hareketle olağanüstü kanun yolu olduğunu savunmaktadırlar¹⁵.

Hakeri / Ünver'e göre, Yargıtay dairelerinin bozma kararlarına ve kesinleşmemiş kararlara yönelik itiraz yoluna başvurulmasından dolayı

¹² Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 306, Özbek / Doğan / Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 776.

¹³ Ersoy, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi, s. 85.

¹⁴ Centel / Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 833.

¹⁵ Şahin / Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 304.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının olağan kanun yolu olduğunu savunmaktadırlar¹⁶.

Ersoy'a göre, Olağan- olağanüstü kanun yolu ayırımına hukuk sistemiz de ihtiyaç olmadığını savunmakta olup; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının uhdesinde erteleyici ve aktarıcı etkiyi bir arada bulundurması sebebiyle, kanun yolu olduğu savunulmaktadır¹⁷.

Yurtcan'a göre, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz yoluna başvurabilmesi için kanunda belirli bir süre öngörülmesi ve bu süre sonunda kararın kesinleşeceği birlikte değerlendirildiğinde itirazın olağan olduğunu savunmaktadır¹⁸.

Doktrinde kabul edilen baskın görüş ve Yargıtay'ın ilamları incelendiğinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının kesinleşmiş kararlara yönelik başvurulmasından dolayı olağanüstü nitelikte olduğu kabul edilmektedir¹⁹.

Kanaatimizce, CMK'nın 308/A maddesindeki düzenleme gereğince kesin nitelikli kararlara yönelik itiraz yoluna başvurulması ve madde gerekçesinden hareketle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının olağanüstü kanun yolu olduğunu düşünüyoruz²⁰.

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki, böyle bir düzenleme ile istinaf mahkemelerince verilen kesin nitelikteki kararlarda yapılan hukuka

¹⁶ Yener Ünver / Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 810.

¹⁷ Ersoy, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi, s. 92- 93.

¹⁸ Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 595.

¹⁹ Serdar Talas, Ceza Muhakemesi Hukukunda Başsavcı İtirazı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmua, Cilt; LXX, Sayı: 1, 2012, s. 159.

²⁰ M. Sıddık Çinko, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi, Terazi Hukuk Dergisi, Sayı: 141, Mayıs 2018, s. 97, www.jurix.com.tr, E.T: 15/01/2020, CMK'nın 308/A madde gerekçesi şudur: "Yargıtay ceza dairelerince verilen kararlara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi 5271 sayılı Kanunun 308'inci maddesinde düzenlenmiş, ancak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlara karşı benzer bir olağanüstü kanun yolu" açılmamıştır.

aykırılıkların giderilmesi amaçlanmıştır. Bizce de yerinde bir uygulama olmuştur. Çünkü en bilgili hâkim bile hata yapabilecektir.

A. İtirazın Koşulları

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı itiraz yoluna, CMK'nın 308/A maddesinde belirlendiği üzere bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin kesin nitelikli kararlarına yönelik başvuru yapılmaktadır. Kanun maddesi dikkate alındığında bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin verilen tüm kararlara yönelik değil, yalnızca kesin nitelikteki kararlarına yönelik başvuru yapılabilecektir. Ayrıca belirtmek gerekirse tarafların istinaf başvuruları, bölge adliye mahkemelerince ön incelemeye tabi tutulacaktır. Ön inceleme kapsamında ceza dairesince CMK'nın 279 uncu maddesinde belirlenen başvurunun süresi içerisinde yapıp yapılmadığı, aleyhine istinafa başvurulacak kararlardan olup olmadığı ve başvuranın buna hakkı olup olmadığını inceleyerek, şartları taşımayan başvurular reddedilecektir. Dairece verilen bu kararlar CMK'nın 279 uncu maddesinde belirtildiği üzere itiraza tabidirler. Ancak kanunda belirtilen bu itiraz, olağan kanun yolları başlığı altında düzenlenen itiraz olup; bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı ile karıştırılmamalıdır.

Bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin kesin nitelikteki kararları CMK'nın 286/2 nci maddesinde düzenlenmiştir. Kanun maddesinde belirtilen kararlar şunlardır;

“a. İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları,

b. İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları,

c. Hapis cezasından çevrilen seçenek yaptırımlara ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen; seçenek yaptırımlara ilişkin her türlü kararlar ve istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar,

d. İlk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara

bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,

e Adli para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,

f. Sadece eşya ve kazanç müsadereğine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları,

g. On yıl veya daha az hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak (...) istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları,

h. Davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen bu tür kararlar veya istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar,

ı. Yukarıda bentlerde yer alan sınırlar içinde kalmak koşuluyla aynı hükümde, cezalardan ve kararlardan birden fazlasını içeren bölge adliye mahkemesi kararları”

kesin niteliktedir.

Görüleceği üzere, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma kararlarına, temyiz ve itiraz yolu açık olan kararlara yönelik, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulamayacaktır.

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince sanıklardan biri hakkında veya suçlar yönünden hata sonucu hüküm kurulmaması halinde Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurma hakkının olup olmadığına ilişkin sorular akla gelebilir. Böyle bir durumun bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca tespit edilmesi halinde dosyayı bölge adliye mahkemesine iade edecek olup, bu hataya ilişkin Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna gidilemeyecektir²¹.

Önemle belirtmek gerekirse, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince koruma tedbirleri ile alakalı verdikleri kararlara yönelik

²¹ Osman Yaşar, Ceza Muhakemesi Kanunu, 3. Cilt, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 3641.

bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz edilemeyecektir²².

Sonuç olarak, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı itiraz yoluna gidebilmek için; bölge adliye mahkemesi görevli ceza dairesince verilmiş bir karar olmalı ve bu kararın CMK'nın 286/2. maddesinde sayılan kesin nitelikli kararlardan biri olması gerekecektir.

B. Başvurabilecek Kişiler

Ceza Muhakemesi Kanununun 308/A maddesinde “*Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, resen veya istem üzerine*” itiraz yoluna başvuru yapılabileceği düzenlenmiştir. Kanun maddesine göre itiraz yoluna başvurulmasında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı yetkili kılınmıştır. Kanun koyucu yaptığı düzenleme ile itiraz yetkisini başsavcının şahsına değil, başsavcılık makamına vermiştir²³. Bu düzenleme ile bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararlarına yönelik, kararı veren ceza dairesi yanında görev yapan Cumhuriyet başsavcısı veya iş bölümü gereğince görevli Cumhuriyet savcıları bu yola başvurabileceklerdir.

CMK'nın 308/A maddesine göre, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna herhangi bir talep olmadan gidilebileceği gibi tarafların istemi üzerine de gidilebilmektedir. Kanun maddesinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcısının istem üzerine itiraz yoluna başvuru yapılabileceği belirtilmiş ise de, kimlerin istemde bulunacağı düzenlenmemiştir. Kanaatimizce kanun yollarına başvurma hakkına sahip kimselerin, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını itiraz yoluna başvurusu konusunda harekete geçirebileceklerdir.

Ceza Muhakemesi Kanununun 308/A maddesi incelendiğinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının, daire kararlarına itiraz edebilir şeklinde bir hüküm yer almaktadır. Kanun koyucu böyle bir düzenleme ile itiraz yoluna başvurup başvurmamayı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının takdirine bırakmıştır. Başka bir

²² Seydi Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, Seçkin, Ankara, 2017, s. 284.

²³ Yenisey / Nuhoglu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 926.

deyişle, tarafların istemlerini değerlendiren bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı gerekli görmediği takdirde itiraz yetkisini kullanmayacaktır.

Uygulamada bölge adliye mahkemesi ceza dairesince verilen kesin nitelikteki kararda yapılan hukuka aykırılığı gözden kaçırarak görüldü yapan Cumhuriyet savcılarını, sonradan tarafların istemi üzerine hatasını fark edip itiraz yoluna başvurabilmektedir.

C. Süre Koşulu

Kural olarak kanun yollarına başvuru belirli bir süreye tabi tutulmuştur. Ancak bu kuralın istinasını CMK'nın 308/A maddesindeki düzenleme oluşturmaktadır. Kanun maddesinde sanığın lehine itiraz yoluna başvurulması halinde süre aranmayacağı belirtilmiştir. CMK'nın 308/A maddesi dikkate alındığında itiraz yoluna başvurmadaki süre, sanığın lehine veya aleyhine başvurulmasına göre değişmektedir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna sanık aleyhine başvurulduğu takdirde otuz günlük süre öngörülmüştür. Başka bir deyişle, sanık aleyhine yapılacak itirazda kanunda belirtilen otuz günlük yasal sürenin geçmemiş olması gerekmektedir.

CMK'nın 308/A maddesinde belirlenen süre, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararların Cumhuriyet başsavcılığına gönderildiği tarihten itibaren başlayacaktır. Uygulamada ceza dairesinin kararları UYAP üzerinden iş bölümü esasına göre görevli Cumhuriyet savcılarının ekranına yollanmakta olup, kararın ekrana düşmesiyle birlikte itiraz süresi bu tarihten itibaren başlamaktadır²⁴.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazına ilişkin itiraz süresi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz süresi ile aynıdır. Bu sebeple bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca sanık aleyhine başvurudaki otuz günlük süre hak düşürücü niteliktedir²⁵. CMK'nın 308/A maddesinde düzenlenen otuz günlük sürenin hak

²⁴ Çinko, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi, s. 100.

²⁵ Ersoy, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi, s. 101.

düşürücü olması sebebiyle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı yasal süre geçtikten sonra sanığın aleyhine itiraz yoluna başvuramayacaktır.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca kanun maddesinde belirlenen yasal süre sonrasında, başsavcılığın itiraz dilekçesinde sanığın aleyhine ve lehine birlikte başvurduğu takdirde; bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca, sanık aleyhine ileri sürülen sebepler incelenmeyip, sanığın lehine ileri sürülen sebepler incelenebilecektir²⁶.

D. Başvuru Nedenleri

Ceza Muhakemesi Kanununun 308/A maddesi incelendiğinde görülecektir ki, itiraz yoluna başvurabilmek için herhangi bir neden gösterilmemiştir. Kanun maddesinde yalnızca bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına yönelik bu yola başvurulabileceği belirtilmiştir. Madde metninde herhangi bir itiraz sebebi gösterilmemiş ise de, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca görevli dairelerin vermiş oldukları kararlarda hukuka aykırılıklar görmesi durumunda itiraz yoluna başvuracaktır.

Hukuka aykırılıktan ne anlamamız gerektiği kanun koyucu tarafından CMK'nın 288/2. maddesinde açıklanmıştır. CMK'nın 288/2. maddesine göre “*bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması*” hukuka aykırılık olarak tanımlanmıştır. Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlardaki hukuka aykırılıklar; maddi veya yargılama hukukuna ilişkin olabilir²⁷. Hukuka aykırılığın neyden kaynaklandığının bir önemi olmayıp, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca tespit edilen bu aykırılıklara yönelik itiraz yoluna başvurulacaktır.

²⁶ Ersoy, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi, s. 101.

²⁷ Çinko, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi, s.99; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2018/13-307 E., 2019/716 K., www.uyap.gov.tr, E.T;19.05.2020.

E. Başvuru Şekli

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca, itiraz başvurusunu dava dilekçesi niteliğinde yazılı bir belgeyle yapacaktır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca sözlü olarak itiraz edilemez. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, düzenleyeceği itiraz dilekçesinde ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlarda tespit ettiği hukuka aykırılıkları gerekçeleriyle birlikte mütalaasında belirtecektir.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı yapmış olduğu itirazları karar verilinceye kadar her zaman geri alabilecektir. Burada bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca sanık lehine itiraz yoluna başvurulması halinde, itiraz geri alırken sanığın rızasının aranıp aranmayacağı konusunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak sanık lehine başvurudan vazgeçerken sanığın rızasının aranması durumu burada da kanun yoluna başvuruya ilişkin koşulların kıyasen uygulanmasında herhangi bir sorun olacağını düşünmemekteyiz.

F. Başvuru Mercii

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz, kararı veren daireye yöneltilecektir. CMK'nın 308/A maddesinde belirtildiği üzere kararına itiraz edilen ceza daireleri, başsavcılıkça yapılan itirazları en kısa süre içerisinde inceleyecektir. Görüleceği üzere, kanun metninde kararı veren dairelerin ne kadar bir süre içerisinde itirazları inceleyeceği gün olarak sınırlandırılmamıştır. Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin yoğunlukları göz önüne alındığında kanun koyucu tarafından belirli gün sınırlaması getirilmemesi yerinde bir düzenleme olmuştur.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz, yazılı olarak kararı veren daireye yapılacaktır. İtiraz yoluna başvurulması için Cumhuriyet başsavcılığına talepte bulunan tarafların da yazılı olarak istemde bulunmaları gerekecektir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca sözlü olarak itiraz yoluna başvurulamayacaktır.

Kararına itiraz edilen daire yaptığı inceleme neticesinde, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını yerinde görürse kararını düzeltecektir. Dairece itirazın yerinde görülmemesi halinde ise, CMK'nın 308/A maddesinde değişiklik yapılmadan önce kararı veren dairece itirazın reddine karar verilmekteydi. Dairece verilen bu red

kararlarına yönelik başvurulacak herhangi bir kanun yolu bulunmamaktaydı. 17/10/2019 tarihinde 7188 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle yapılan değişiklik sonrasındaki süreçte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itiraz, kararı veren ceza dairesine gönderilecektir. Kararı veren ceza dairesi itirazı yerinde görmesi halinde kararını düzeltecektir; aksi takdirde itiraz hakkında karar verilmesi için dosyayı ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderecektir. Böyle bir düzenleme ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itiraz, karar veren daire dışında farklı bir makamca incelenmiş olacaktır.

III. CEZA DAİRELERİ BAŞKANLAR KURULUNCA İTİRAZ ÜZERİNE YAPILACAK İNCELEME

Ceza Muhakemesi Kanununun 308/A maddesine 17/10/2019 tarihinde 7188 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle eklenen hükümlerle birlikte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı, ceza daireleri başkanlar kurulunca incelenecektir. Kanun maddesinin devamında ise incelemeyi yapacak ceza daireleri başkanlar kurulunun kimlerden oluşması gerektiği belirtilmiştir.

CMK'nın 308/A maddesine göre ceza daireleri başkanlar kurulu “*Dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden*” oluşmaktadır. Aynı maddenin devamında ise başkanlar kurulunun çalışma esasları HSK’ca düzenleneceği belirtilmiştir.

Kanun maddesinde yapılan değişiklik ile birlikte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine, ceza daireleri başkanlar kuruluna sunulmak üzere kararı veren dairenin başkanı veya görevlendireceği hâkim tarafından rapor hazırlanmaktadır. Kararı veren dairece hazırlanan bu raporda; başsavcılığın itirazının süresinde yapılıp yapılmadığı, itiraza konu kararın dairece verilen kesin nitelikli kararlardan olup olmadığı ve başsavcılığın itiraz yoluna başvurma hakkının olup olmadığı belirtilecektir.

HSK'nın 410 sayılı Kararının 4 üncü maddesinde ceza daireleri başkanlar kuruluna, kararına itiraz edilen daire başkanının üye olarak katılması ve oy kullanması açıkça düzenlenmiştir. Görüleceği üzere, ceza daireleri başkanlar kurulunca yapılan incelemeye kararına itiraz edilen daire başkanı asil üye olarak katılmaktadır. Uygulamada kararına itiraz

edilen dairece hazırlanan rapor, kararı veren daire başkanı tarafından ceza daireleri başkanlar kurulunda açıklanmaktadır. Kararına itiraz edilen daire başkanı, bu kurulda görüşünü açıklamakta ve hatta oy bile kullanmaktadır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazının başka bir makam tarafından incelenmesi gayet yerinde bir uygulama olmuştur. Ancak kararı veren daire başkanının, başkanlar kuruluna katılıp görüşünü açıklaması ve oylamaya katılması yerinde bir uygulama olmamıştır. Çünkü, kararına itiraz edilen daire başkanı ceza daireleri başkanlar kurulunda savunma yaparak, ceza daireleri başkanlar kurulunun vereceği kararları etkileme olasılığı yüksektir. Bu açıdan kararı veren ceza dairesi başkanının, başkanlar kuruluna katılmaması gerektiğini düşünmekteyiz.

CMK'nın 308/A maddesinden anlaşılacağı üzere bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu önüne gelen itirazı, dosya üzerinden inceleyerek karar vermektedir. Ceza daireleri başkanlar kurulu, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazı inceledikten sonra kabul veya ret kararı verecektir. Kanun metninde belirtildiği üzere başkanlar kurulunca verilen kararlar kesin niteliktedir. Başka bir deyişle, başkanlar kurulunun vermiş olduğu ret kararlarına yönelik bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca başvurulacak başkaca bir kanun yolu söz konusu değildir. Başkanlar kurulunca verilen kabul kararlarına ilişkin ise kararı veren ceza dairesinin direnme hakkı yoktur.

IV. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI İTİRAZININ İNFAZA ETKİSİ

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 4. maddesinde “Mahkûmiyet hükümleri kesinleşmedikçe” infaz edilemeyeceği açık bir şekilde düzenlenmiştir. Bu sebeple ceza dairesinin kesin nitelikli kararlarına yönelik bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yoluna başvurması halinde, ceza dairesince verilen hükmün infazı durmayacaktır. Ancak uygulamada ceza dairesince verilen kesin nitelikli kararların birçoğu infaz için ilk derece mahkemesine gönderilmeden, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulmaktadır. Böyle bir durumda başsavcının itirazı üzerine, kararı veren dairesinin ilamı ilk derece mahkemesine gönderilemediği için infaz edilememektedir. Sanık, bölge adliye

mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz vaki olduğunda, infazın durdurulmasını kararı veren mahkemeden isteyecektir.

V. YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI'NIN İTİRAZI İLE BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ YETKİSİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı itirazının gerek düzenlendiği yer gerekse de kanun maddesinin içeriği incelendiğinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz yetkisi ile benzerlik göstermektedir. Tabii ki de her iki itiraz yolunun benzer ve farklı yönleri bulunmaktadır.

Her iki itirazda incelendiğinde aralarında gerek başvuru usulü gerekse de yapılacak inceleme konusunda farklılıklar bulunuyor olsa da, özünde her iki itiraz yolunun da amacı hukuka aykırı verilen kararların düzeltilmesini sağlamaktır.

A. Benzer Yönleri

Özünde her iki itiraz yolu da aynı amaca yönelik hizmet etmektedir. Bu amaç, dairelerce yapılan hukuka aykırılıkların önüne geçilmesidir.

Ceza Muhakemesi Kanununun 308 ve 308/A maddelerinde düzenlenen itiraz yoluna başvuru süreleri aynıdır.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısınca yapılan itiraz şekil açısından farklılık gösteriyor olsa da, her iki itiraz yoluna da yazılı olarak başvurulacaktır. Yani sözlü olarak başvuru yapılamayacaktır.

CMK'nın 308/A maddesinde 17/10/2019 tarihinde 7188 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrasında, istinaf mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itiraz ceza dairesince incelendikten sonra itiraz hakkında karar verilmesi için dosya, ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderilecektir. Görüleceği üzere değişiklik sonrası bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazında olduğu gibi kararı veren daire dışında farklı bir makam inceleyecektir.

B. Farklı Yönleri

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı adından da anlaşılacağı üzere, bu itiraza başvurma yetkisi başsavcının şahsına tanınmıştır²⁸. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı itirazında ise yetki makama tanınmıştır²⁹. Başka bir deyişle, itiraz yoluna başsavcı tarafından veya iş bölümü esasına göre görevli Cumhuriyet savcılarınca başvurulabilecektir.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca başvuru itiraz yolu, sadece ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlara yönelik iken, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısınca Yargıtay ceza dairelerince verilen tüm kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir³⁰.

Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca itirazın kabulüne ilişkin kararlar ifası için kararı veren daireye gönderilmektedir (CMK m. 308/A). Yargıtay Ceza Genel Kurulunca itirazın kabulü halinde, kararı veren dairenin yerine geçerek kendisi karar vermektedir (CMK m. 308).

Ayrıca bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını inceleyecek ceza daireleri başkanlar kurulunun kimlerden oluşacağı CMK'nın 308/A maddesinde düzenlenmiştir. Kanun maddesine göre ceza daireleri başkanlar kurulu "Dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden" oluşacaktır. Kanun maddesine göre itirazı toplamda beş hâkim inceleyecektir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı üzerine Ceza Genel Kurulunca yapılacak denetimde daha fazla hâkim görev alacaktır.

VI. SONUÇ

20/07/2017 tarihinde 7035 sayılı Kanunun 23 üncü maddesi ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda değişiklik yapılarak bölge

²⁸ Mustafa Artuç, Ceza Muhakemesi Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 1183.

²⁹ Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 284, Yenisey / Nuhoglu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 926.

³⁰ Yaşar, Ceza Muhakemesi Kanunu, s. 3606.

adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlara yönelik itiraz yetkisi verilmiştir. Bu kanun yolu, ceza muhakemesinde yeni bir itiraz yoludur. Bu düzenleme kanun maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz yetkisine benzetilmek istenmiştir. Ancak iki itiraz yolu arasında benzerlikler ve farklılıklar mevcuttur. Kanunda yapılan bu değişiklik sayesinde ceza dairelerince verilen kararlardaki hukuka aykırılıkların önüne geçilmek istenmiştir. Unutulmamalıdır ki hata yapmak insanlara hastır. Yargılamayı yapan hâkimlerin de insan olmaları sebebiyle kanun maddesinde yapılan değişiklik ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına itiraz yetkisi tanınması yerinde olmuştur.

Belki de Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan en büyük değişiklik 17/10/2019 tarihinde 7188 sayılı Kanununun 30 uncu maddesi ile kararı veren dairenin, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itiraz hakkında nihai karar vermesi uygulamasına son verilmesidir. Öğretide yazarlar tarafından başsavcılıkça yapılan itirazın kararı veren daire dışında farklı bir makamın incelemiyor oluşu uzunca bir süre eleştirilmiştir. Kanun koyucu tarafından yapılan değişiklik ile bu eleştiriler son bulmuştur. CMK'nın 308/A maddesinde yapılan değişiklik sonrasında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulması halinde, itiraz hakkında son karar bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca verilecektir. Böylelikle bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın tarafsız başka bir makamca incelenmesi daha hakkaniyetli olacaktır. Ancak CMK'nın 308/A maddesi metninde belirtilen kararı veren dairece itiraza ilişkin rapor hazırlanarak başkanlar kuruluna sunulması ve uygulamada kararı veren daire başkanının başkanlar kuruluna katılarak hazırlanan raporu savunması yerinde bir uygulama olmamıştır. Çünkü böyle bir durumda başkanlar kurulunun, daire başkanının savunmasında belirttiklerinden etkilenebileceklerini düşünmekteyiz. Kanaatimizce, kararı veren daire dışında başka bir dairece rapor hazırlanması ve başkanlar kurulunda raporun açıklanmasının yerinde olacağını düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- ARTUÇ, Mustafa: Ceza Muhakemesi Kanunu, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- CENTEL Nur / ZAFER Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2018.
- ÇİNKO, M. Sıdık: Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 141, Yıl: 2018, s. 96-101.
- ERSOY, Uğur: Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme Yasağı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- ERSOY, Uğur: Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi. Ceza Hukuku Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 29, Yıl: 2015, s. 67-124.
- GÖKCEN Ahmet / BALCI Murat / ALŞAHİN Mehmet Emin / ÇAKIR Kerim: Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- GÜNGÖR, Devrim: Ceza Muhakemesinde İstinaf, Yetkin Yayınevi, Ankara 2016.
- HAKERİ Hakan / ÜNVER Yener, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- KAYMAZ, Seydi: Ceza Muhakemesinde İstinaf, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- ÖZBEK Veli Özer / DOĞAN Koray / BACAĞIZ Pınar / TEPE İlker: Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.
- ŞAHİN Cumhur / GÖKTÜRK Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.
- TALAS, Serdar: Ceza Muhakemesi Hukukunda Başsavcı İtirazı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmua, Cilt: LXX, Sayı: 1, Yıl: 2012, s. 153-176.

Şenkut EVREN

TOROSLU Nevzat / FEYZİOĞLU Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınları, Ankara 2018.

YAŞAR, Osman: Ceza Muhakemesi Kanunu, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.

YENİSEY Feridun / NUHOĞLU Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.

YURTCAN, Erdener: Ceza Yargılaması Hukuku, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.